

JAARVERSLAG

CDA

(periode 1.8.79 - 31.7.80)

CDA christen
democratisch
appèl

1. ALGEMEEN

In het afgelopen seizoen, het laatste voor het CDA als federatieve organisatie, is vanuit de meeste tijd en aandacht vanzelfsprekend uitgegaan naar de voorbereiding van de fusie van ARP, CHU, KVP en de rechtstreekse leden, zoals die is voorzien op 11 oktober 1980. Daarmee hopen we het organisatorische groeimodel af te ronden, waar we in 1973 mee zijn gestart. Het was dus een jaar van de laatste loodjes, die zoals te verwachten was zwaar bleken te wegen. In feite ging het om de invulling van het voornaamste fusiedocument: het fusieprotocol met zijn vele bijlagen. Het fusieprotocol is te beschouwen als een contract tussen de drie partijen, dat op de fusiedatum zal worden ondertekend met het CDA als mede-ondertekenaar. In het fusieprotocol wordt aangegeven op welke basis de fusie wordt aangegaan. Welke spelregels de nieuwe partij-organisatie worden meegegeven en welke overgangsbepalingen zullen gelden. Een direkt gevolg van het fusiebesluit zal zijn dat de drie partijen per fusiedatum worden opgeheven. De feitelijke liquidatie zal overigens ook na de fusiedatum nog wel enige tijd kosten. Het CDA zal niet worden opgeheven. De federatieve structuur van het CDA wordt omgezet in een eenheidsorganisatie, in één partij. Het CDA wordt in feite de rechtsopvolger van de drie partijen. In het voorbije seizoen hebben de leden de ontwerp-teksten behandeld en honderden amendementen ingediend. Onderwerpen die in het bijzonder aanleiding hebben gegeven tot wijzigingsvoorstellen waren: de formulering van de grondslag, de positie van de gelieerde organisaties, de regeling van de compatibiliteiten, de kwestie van de voorkeursacties en de kandidaatstellingsreglementen. Alle amendementen zijn door het Dagelijks Bestuur van pre-adviezen voorzien, waarna één en ander vervolgens is behandeld op de respectievelijke partijraden. Omdat de partijraden niet op alle punten eensluidend oordeelden is vervolgens op 28 juni 1980 een Conference gehouden,

waar de overgebleven plooiën zijn gladgestreken. Op het fusiecongres van 11 oktober 1980 zal de definitieve bekrachtiging en ondertekening van het fusieprotocol c.a. plaatsvinden.

Veel tijd is in de verslagperiode ook besteed aan de begeleiding van de fusieprocessen op regionaal en gemeentelijk niveau. Vanwege de structuur der onderscheidene partijen moeten op elk afzonderlijk niveau fusie-protocollen worden vastgesteld en dit heeft in nogal wat gevallen veel voeten in de aarde.

Een ander belangrijk document dat de nodige aandacht heeft gevestigd is het Program van Uitgangspunten, dat zeker ook mag worden gerekend tot de vitale fusie-documenten. De ontwerp-tekst, opgesteld door een commissie onder leiding van dr. J. Kremers, is eveneens door de leden behandeld en van amendementen voorzien. De formulering van de grondslag, de positie van het gezin en andere samenlevingsvormen, de kernwapenproblematiek, de gevaren van de technologie, het mediabeleid en de sociale zekerheid bleken in het bijzonder in de belangstelling te staan. Vervolgens heeft ook het Program van Uitgangspunten de weg gevolgd van het ontwerp-fusieprotocol. Zijn definitieve beslag krijgt het Program van Uitgangspunten op het fusiecongres.

Inmiddels moest ook de voorbereiding van de Kamerverkiezingen 1981 ter hand worden genomen. Daartoe is wederom een Centraal Verkiezingscomité (CVC) in het leven geroepen die de verkiezingscampagne zal organiseren en coördineren. Voorts is een programcommissie onder leiding van prof. mr. H. Franken belast met het opstellen van een ontwerp-verkiezingsprogram. Aan het eind van de verslagperiode was dit ontwerp-program vrijwel gereed. Na behandeling in het Dagelijks Bestuur wordt het aan de leden van het CDA ter beoordeling voorgelegd. In het voorjaar van 1981 zal het Congres van het CDA-nieuwe stijl het verkiezingsprogram moeten vaststellen.

Tenslotte zij in deze inleiding melding gemaakt van de beslissingen met betrekking tot de verbouw van de panden dr. Kuyperstraat 1 t/m 5 te Den Haag tot het nieuwe CDA-hoofdkwartier. Geconstateerd mag worden dat aan het eind van de verslagperiode de bouwactiviteiten zodanig waren gevorderd, dat het betrekken van het nieuwe gebouw in oktober a.s. volgens schema zal kunnen worden gerealiseerd. Behalve het CDA-secretariaat zullen daar dan tevens zijn gevestigd het Wetenschappelijk Instituut, het CDJA, het CDA-Vrouwenberaad, de Vereniging van Provincie- en Gemeentebestuurders en het Kader- en Vormingswerk. In het gebouw zullen aldus circa 50 mensen werkzaam zijn.

2. LANDELIJKE ORGANEN

2.1. PRESIDIUM

De betekenis van het Presidium is in de afgelopen verslagperiode aanzienlijk toegenomen. De frequentie van het bijeenkomen van het Presidium alsmede het aantal vraagstukken dat binnen het college aan de orde is geweest geeft hier blijk van. Teneinde de besluitvorming met het oog op de naderende fusie tijdig af te ronden werden bovendien nogal wat zaken, die behoren tot de competentie van het Dagelijks Bestuur, door dit orgaan gedelegeerd aan het Presidium. Aan het eind van de verslagperiode hadden in het Presidium de volgende personen zitting: prof.dr. P.A. J.M. Steenkamp (voorzitter), H.A. de Boer (voorzitter ARP), dr. S. Faber (onder-voorzitter), mr. J.L. Janssen van Raay (onder-voorzitter), mr. J.G.H. Krajenbrink (secretaris), dr. L.M. van Leeuwen (voorzitter CHU), mw.mr. J.J.M.S. Leyten-De Wijkerslooth de Weerdesteyn (penningmeester), P.H. van Zeil (voorzitter KVP), mr. R.E.J.M. van den Toorn (vertegenwoordiger van de rechtstreekse leden).

2.2. DAGELIJKS BESTUUR

Het Dagelijks Bestuur is in het federatieve stadium het belangrijkste beleidsbepalende orgaan van het CDA, dat in de verslagperiode 16 maal vergaderde. Een tweetal hoofdthema's hebben in deze vergaderingen centraal gestaan:

zaken die van belang zijn met het oog op de naderende fusie en de politieke zaken.

De politieke actualiteit vormt een vast onderdeel van de DB-vergaderingen met als inleider de fractievoorzitter van het CDA in de Tweede Kamer.

De zaken die aan de orde kwamen ter zake van de naderende fusie waren uiteraard velerlei. De besluitvorming had primair betrekking op het fusieprotocol en de daarbij behorende onderwerpen. Naast hetgeen hierover reeds in de eerste paragraaf is opgemerkt verdienen enkele onderdelen van het fusieprotocol hier afzonderlijk vermelding. Zo is veel tijd van het Dagelijks Bestuur besteed aan de opstelling van de zogeheten personele bijlage. Het gaat hier primair over het rechtspositie-reglement voor het personeel. De drie partijen en het CDA hebben uiteenlopende rechtspositieregelingen. Van daaruit moest een nieuwe regeling worden gecreëerd, die enerzijds als verantwoorde regeling moet kunnen worden aangemerkt, anderzijds betaalbaar moet zijn. Ook werd rekening gehouden met het bestaan van verworven rechten.

Ook is in het kader van de personele bijlage veel aandacht besteed aan de personeelsformatie vanaf de fusiedatum. Hierbij lag er de moeilijke opgave om te zorgen voor een goed opgezet en goed bemand secretariaat, waarin tevens voor de huidige personeelsleden een zoveel mogelijk gelijkwaardige en bevredigende functie is weggelegd. Wie ook maar enigermate ervaring heeft met een dergelijke opgave weet hoe moeilijk dit karwei is.

Een ander onderdeel van het fusieprotocol is de zogenaamde financiële bijlage. De opstelling hiervan heeft ook nogal wat voeten in de aarde gehad. Een complicatie daarbij was dat de respectievelijke partij-families niet al te rijk resp. arm zijn. Bovendien zitten de beschikbare middelen bij zeer verschillende instanties met uiteenlopende doelstellingen. Het uiteindelijke resultaat, zoals dat in de financiële bijlage is neergelegd mag, als resultaat van tal van gesprekken, bevredigend heten.

Veel aandacht is in de verslagperiode ook door het Dagelijks Bestuur besteed aan de totstandkoming van het ontwerp-Program van Uitgangspunten van het CDA, waarvan met name de defensieparagraaf in de publiciteit de nodige aandacht heeft gekregen.

Afzonderlijk wordt hier nog genoemd de besluitvorming van het Dagelijks Bestuur inzake de totstandkoming van het vanaf oktober a.s. te verschijnen partijblad.

Hiervoor was een commissie ingesteld onder leiding van drs. J.J.M. Penders. Het rapport van de commissie is in grote lijnen door het Dagelijks Bestuur na ampele discussie overgenomen.

Aan het eind van de verslagperiode was de samenstelling van het Dagelijks Bestuur als volgt: prof.dr. P.A.J.M. Steenkamp (voorzitter), mw.mr. M. Bellingwout-Roodenburg, mr. F.A. Bibo, H.A. de Boer, drs. C. Bremmer, dr. S. Faber, dr. G.J. Fleers, prof.dr. J.W. van Hulst, mr. J.L. Janssen van Raay, J. Kiers, mr. J.G.H. Krajenbrink (secretaris), dr. D.Th. Kuiper, ir. J.F. de Leeuw, dr. L.M. van Leeuwen, mw.mr. J.J.M.S. Leyten-De Wijkerslooth de Weerdesteyn, drs. G. van Leijenhorst, drs. R.F.M. Lubbers, mr. J.W.R. de Savornin Lohman (notulist), mw. H. Tegelaar-Boonacker, mr. R.E.J.M. van den Toorn, M.B. M.J. van Vlijmen, P.H. van Zeil.

2.3. ALGEMEEN BESTUUR

Het Algemeen Bestuur heeft in de verslagperiode vijfmaal vergaderd. Op 22 september 1979 is vooral van gedachten gewisseld over de inhoud van miljoenennota en troonrede, na een inleiding van de fractievoorzitter van het CDA in de Tweede Kamer, de heer drs. R.F.M. Lubbers.

De vergadering van 17 november 1979 was hoogst actueel in verband met de discussie in de Tweede Kamer omtrent de plaatsing van Pershing II-raketten en Tomahawk-kruis-raketten. Tijdens deze vergadering werd breedvoerig van gedachten gewisseld over de modernisering van de kernwapens tegen de achtergrond van de problematiek van vrede en veiligheid. De inleidingen werden verzorgd door de heren H.J. Neuman en H.M. von Meijenfeldt. Gediscussieerd werd mede aan de hand van het rapport "Vrede en Veiligheid", zoals dat was samengesteld door de commissie-Neuman. Gebruik werd voorts gemaakt van het interimrapport over de kernwapens in de grijze zone, uitgebracht door de adviesraad Defensie-aangelegenheden

en het advies van de adviescommissie inzake de vraagstukken van ontwapening en internationale veiligheid en vrede over de problematiek van de grijze-zonewapens. De vergadering van 21 februari 1980 was in hoofdzaak gewijd aan de bespreking betreffende de actuele sociaal-economische en financiële problematiek in Nederland. Het CDA-Tweede Kamerlid, de heer J. van Houwelingen, verzorgde een inleiding.

Op de vergadering van 24 april 1980 stonden de organisatorische kwesties rond de fusie van het CDA ter discussie. De secretaris van het CDA, de heer mr. J.G.H. Krajenbrink, verzorgde ter zake de inleiding.

De vergadering van 5 juni 1980 besteedde breedvoerig aandacht aan de problematiek van de huwelijkse en niet-huwelijkse relaties, naar aanleiding van een inleiding verzorgd door de staatssecretaris van CRM, mevrouw J.G. Kraaijeveld-Wouters.

2.4. CONGRES

In "De Meerpaal" te Dronten vond op 15 december 1979 het vijfde Congres van het CDA plaats. De openingsrede werd uitgesproken door de voorzitter van het CDA, prof.dr. F.A.J.M. Steenkamp. Na de behandeling van de huishoudelijke zaken werden korte toespraken verzorgd door de heer drs. B. Beumer, voorzitter van de CDA-groep in de christendemocratische fractie van het Europees Parlement en door prof.dr. J.W. van Hulst, de fractievoorzitter van het CDA in de Eerste Kamer.

Het grootste gedeelte van het Congres werd gewijd aan een discussie over het politieke beleid van het CDA, mede aan de hand van het gebundelde fractieverslag "Fractie in Actie" en het rapport van de commissie-Politieke Koers, tijdens welke discussie met name ook de kernwapenproblematiek in het brandpunt van de belangstelling stond.

De discussie werd ingeleid door een rede van de voorzitter van de Tweede Kamerfractie van het CDA, drs. R.F.M. Lubbers, terwijl ook de minister-president, mr. A.A.M. van Agt, middels een rede zijn bijdrage leverde.

Aan het Congres werd door ongeveer 1500 personen deelgenomen.

De toespraken en de resoluties die op het Congres zijn aangenomen zijn gepubliceerd in de brochure: "Onderweg via Dronten".

2.5. SECRETARIAAT

De activiteiten van het secretariaat stonden uiteraard gedurende de voorgaande verslagperiode volop in het teken van de naderende fusie. Dat hield in dat ieder van de medewerkers van het secretariaat een volle inzet diende te leveren teneinde de vele werkzaamheden op tijd te kunnen klaren. Dat één en ander steeds tijdig gereed kwam is zeker te danken aan het feit dat iedereen op het CDA-secretariaat met een opvallende motivatie de werkzaamheden verricht.

De secretaris van het CDA, mr. J.G.H. Krajenbrink, die als zodanig optreedt sedert 1973, heeft in augustus 1979 aan het Dagelijks Bestuur laten weten dat hij vanaf de fusiedatum voor die functie niet meer beschikbaar is. Het Dagelijks Bestuur heeft vervolgens na een ampele selectieperiode drs. M. Smits te Rotterdam benoemd tot secretaris van het CDA met ingang van 12 oktober 1980. De heer Smits is sedert 1 juni 1980 reeds als plaatsvervangend secretaris werkzaam bij het CDA.

Per 31 juli 1980 werken op het secretariaat: mr. J.G.H. Krajenbrink (secretaris), drs. M. Smits (plaatsvervangend secretaris), mr. J.W.R. de Savornin Lohman (adjunct-secretaris), mw. J.A. Kroon-Omvlee, mw. R. Voerman-Nieuwenhuys, mej. P.J.A. van der Zande.

3. COMMISSIES, etc.

3.1. STATUTENCOMMISSIE

Nadat in de vorige verslagperiode de statutencommissie een grote klus had geklaard door de concept-tekst van fusie-protocol, statuten, huishoudelijk reglement en andere reglementen te produceren gingen de activiteiten van de commissie in deze periode onverminderd voort.

Naast het opstellen van diverse andere reglementen was de commissie tevens belast met het opstellen van de concept-preadviesen op de talrijke ingediende amendementen, een en ander ten behoeve van de besluitvorming in het Dagelijks Bestuur.

Nadat op de Conference te Noordwijkerhout op 28 juni 1980 de laatste verschillen van mening met betrekking tot de inhoud der fusiestukken uit de weg waren geruimd, rest op dit moment aan de statutencommissie nog de taak om de besluiten van partijraden en Conference te verwerken in een definitieve tekst, die ter bekrachtiging aan het Congres van 11 oktober 1980 wordt voorgelegd.

De commissie was op 31 juli 1980 als volgt samengesteld: mr. J.L. Janssen van Raay (voorzitter), G. van den Berg (secretaris), mr. J.M. Boll, mr. H. van den Broek, mr. V.H. Bruins Slot, D. Corporaal, dr. G. J. Fleers, A.J. Kaland, mr. J.J.M. Kaulingfreks, mr. J.G.H. Krajenbrink (adv.lid), dr. W. de Kwaadsteniet, mr.dr. A. Postma en C.A.G. Vos.

3.2. RADIO- EN TV-VERZORGINGSTEAM

De radio- en TV-uitzendingen van het CDA worden voorbereid door het zogeheten 'Verzorgingsteam', dat op 31 juli 1980 bestond uit de volgende leden: drs. C. Bremmer (voorzitter), J.N.A. Groenendijk (PR-adviseur), M.A.L. Kolster, mr. J.W.R. de Savornin Lohman (secretaris), dr. G.J. van der Top, drs. A.H.A. Veenhof, G. van der Wulp (fractievoorzitter) en J. Zindel.

Bij de radio- en TV-uitzendingen berustte de uitvoering van de feitelijke werkzaamheden bij drs. C. Bremmer en mr. J.W.R. de Savornin Lohman.

3.3. COMMISSIE TECHNISCHE PROBLEMEN

Alhoewel de verkiezingen van Eerste Kamerleden zich in het algemeen onttrekt aan het grote publiek, betekent de verkiezing van Eerste Kamerleden voor de commissie Technische Problemen een grote hoeveelheid werk.

De commissie heeft door middel van een aantal technische

procedures mede ertoe kunnen bijdragen dat het CDA in de maand juni bij de verkiezing van een aantal nieuwe Eerste Kamerleden het aantal Eerste Kamerzetels met drie kon uitbreiden.

Voorts vervult de commissie o.a. een belangrijke rol bij de technische voorbereiding van de CDA-lijst bij de Kamerverkiezingen.

Per 31 juli 1980 bestaat deze commissie uit de volgende personen: G. van den Berg, mr. F.A. Bibo en drs. M. Smits.

3.4. COMMISSIE VAN GOEDE DIENSTEN

De commissie van Goede Diensten heeft in het verslagjaar gelukkig weinig activiteiten behoeven te ontwikkelen. De commissie bestaat uit de volgende personen: P.C. Elfferich, dr. G.J. Fleers, prof.mr. H. Franken, mr. J.G.H. Krajenbrink (secretaris).

3.5. SECRETARISSEN-OVERLEG

Het Secretarissen-Overleg kwam in de verslagperiode vaker bijeen dan in de daaraan voorafgaande periode. Met het zicht op 11 oktober 1980 is het vanzelfsprekend dat een steeds grotere hoeveelheid taken die door de verschillende partijsecretariaten moeten worden verricht coördinatie en afstemming op elkaar behoeven. Dit vereist veelvuldig en intensief overleg.

Het Secretarissen-Overleg is per 31 juli 1980 als volgt samengesteld: mr. J.G.H. Krajenbrink (secretaris CDA) - voorzitter, drs. C. Bremmer (secretaris ARP), M.A.L. Kolster (directeur partijbureau KVP) - secretaris, G.C. de Groot (secretaris CHU).

3.6. PENNINGMEESTERS-OVERLEG

Het Penningmeesters-Overleg functioneert om de financiële problemen van de drie afzonderlijke partijen en het CDA op elkaar af te stemmen. Het Penningmeesters-Overleg heeft - evenals het Secretarissen-Overleg - een coördinerend karakter. Daarnaast functioneert het Penningmeesters-Overleg als adviescollege van het Dagelijks Bestuur op financieel terrein.

In de verslagperiode kwam het Penningmeesters-Overleg maandelijks bijeen. Het Penningmeesters-Overleg is per 31 juli 1980 als volgt samengesteld: mw.mr. J.J. M.S. Leyten-De Wijkerslooth de Weerdesteyn (penningmeester CDA) - voorzitter, mr. J.G.H. Krajenbrink - secretaris, H. Haenen (penningmeester KVP), J. Kiers (penningmeester CHU), M. Paats (penningmeester ARP), terwijl de heer F.J.M. Jehee de besprekingen als boekhouder bijwoont.

3.7. POLITIEK TOPBERAAD

De besprekingen van de politieke actualiteit door vertegenwoordigers van het Dagelijks Bestuur, de Kamerfracties en christen-democratische bewindslieden heeft in het afgelopen seizoen plaatsgehad in het zogeheten 'Politiek Topberaad', dat in principe maandelijks bijeenkomt.

Het Dagelijks Bestuur heeft aan het eind van de verslagperiode besloten dat in het verkiezingsseizoen 1980/1981 een Politiek Topberaad-nieuwe stijl zal optreden, waarin ook vertegenwoordigers van het CVC zitting zullen hebben. Dit Politiek Topberaad zal dan met name belast zijn met de coördinatie van de politieke aspecten in de verkiezingscampagne.

Per 31 juli 1980 waren de deelnemers: prof.dr. P.A.J.M. Steenkamp (voorzitter), mr. A.A.M. van Agt, jhr.drs. P.A.C. Beelaerts van Blokland, H.A. de Boer, prof.dr. J.W. van Hulst, drs. J. de Koning, mr. J.G.H. Krajenbrink (secretaris), dr. L.M. van Leeuwen, drs. G. van Leijenhorst, drs. R.F.M. Lubbers en P.H. van Zeil.

3.8. REDACTIETEAM CD/AKTUEEL

In de verslagperiode verscheen het maandblad 'CD/Aktueel' 10 maal. Het maandblad vormt in feite het enige medium tot contact met de rechtstreekse leden. Naast de diverse politieke problemen werd in de nummers vrij veel aandacht besteed aan de organisatorische problemen die gepaard gaan met de fusie. De voor de inhoud verantwoordelijke redactie was per 31 juli 1980: drs. C. Bremmer (voorzitter), mw. A.L. van den Beld-Pott, ds. G.J. Geels, drs. H. Glimmerveen, Wm.C. de Kruyf, dr. W. de Kwaadsteniet, H. Lokkerbol, C. van Santen, G.J. Brinkman (secretaris).

3.9. PROGRAMCOMMISSIE

Door het Dagelijks Bestuur van het CDA werd eind 1979 de CDA-programmcommissie geïnstalleerd met als opdracht het schrijven van een concept-verkiezingsprogram met het oog op de in 1981 te houden verkiezingen voor de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. De commissie is met grote voortvarendheid van start gegaan en heeft eind juni 1980 de ontwerp-tekst van het program gereed gekregen. De samenstelling van de CDA-programmcommissie: prof.mr. H. Franken (voorzitter), mr. W. Aantjes, R.H. v.d. Beeten, prof.dr. M. Bos, ir. N. Buijser, ds. G.J. Geels, prof. dr. B. Goudzwaard, mw.drs. F.J. Laning-Boersema, mw.mr. J.J. M.S. Leyten-de Wijkerslooth de Weerdesteyn, drs. J.P. van der Reijden, drs. W.K.N. Schmelzer, mr. L.A. Struik, mr. G.A. Wagner, drs. A.M. Oostlander (secretaris/rapporteur). Tijdens de beraadslagingen van de commissie hebben zich enige mutaties voorgedaan in de samenstelling. De heren R.H. v.d. Beeten, prof.dr. B. Goudzwaard en mr. L.A. Struik waren, elk om uiteenlopende redenen, niet in staat hun werkzaamheden ten behoeve van de commissie te voltooien. In hun plaats zijn toegetreden de heren R.J. Rotshuizen, dr. A.J. Vermaat en drs. G.A.J. Janssen.

3.10. CENTRAAL VERKIEZINGSCOMITÉ (CVC)

Door het Dagelijks Bestuur van het CDA werd eind 1979 het Centraal Verkiezingscomité ingesteld. Het CVC is onder eindverantwoordelijkheid van het Dagelijks Bestuur belast met de voorbereiding van de in 1981 te houden verkiezingscampagne voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Per 31 juli 1980 is het CVC als volgt samengesteld: drs. M. Smits (voorzitter), drs. C. Bremmer (secretaris), mr. J.G.H. Krajenbrink (vice-voorzitter), J.N.A. Groenendijk (PR-adviseur), M.A. Kolster, H. Koetje, G. van der Wulp (fractievoorzitter), drs. A.M. Oostlander en C. van Santen (notulist).

3.11. COMMISSIE-KRANS

Ter begeleiding van de vele juridische en notariële problemen die samenhangen met de fusie, zowel van het CDA als van de gelieerde organisaties, heeft het Dagelijks Bestuur eind '79 de zogeheten commissie-Krans in het leven geroepen. De samenstelling van deze commissie is per 31 juli 1980:

mr. M.H. Krans (voorzitter), mr. J.G.H. Krajenbrink, W. Eikelboom (secretaris), mr. H. van den Broek, G. van den Berg, J. Kiers.

3.12. COMMISSIE EEN PARTIJBLAD

Het opzetten van een nieuw partijblad is geen sinecure. Ter voorbereiding van één en ander heeft het Dagelijks Bestuur een commissie ingesteld, die voortbouwend op aanzetten gegeven door het Secretarissen-Overleg, in korte tijd een gedegen rapport met concrete voorstellen ter zake op tafel heeft gelegd. Het Dagelijks Bestuur heeft in grote lijnen de voorstellen van de commissie overgenomen. Het nieuwe partijblad, dat vanaf oktober a.s. in beginsel wekelijks zal verschijnen, is een blad waarop men zich zal dienen te abonneren. Daarnaast zal 9 à 10 keer per jaar een ledencontactblad verschijnen, dat aan alle leden van het CDA zal worden toegezonden. Inmiddels heeft het Dagelijks Bestuur een redactie voor het nieuwe partijblad benoemd en is de technische en inhoudelijke voorbereiding in volle gang.

De commissie één partijblad werd gevormd door: drs. J. J.M. Penders (voorzitter), drs. C. Bremmer, F.J. van der Heijden, Wm.C. de Kruyf, B. Bol, Th. Schmitz, mw.mr. Ph. Burgers, dr. W. de Kwaadsteniet, G. Hazekamp, mr. J.W.R. de Savornin Lohman (secretaris).

3.13. ADVIESCOMMISSIE PUBLIC RELATIONS EN VOORLICHTING (APRV)

Ter advisering van het Dagelijks Bestuur op het voor een politieke organisatie zo belangrijk terrein van de public relations en de voorlichting is in de afgelopen periode een commissie ingesteld, die reeds met betrekking tot diverse onderwerpen waardevolle adviezen heeft uitgebracht.

De commissie is als volgt samengesteld: dr. S. Faber (voorzitter), J.N.A. Groenendijk, mr. S.J. Hartkamp, P.J. Koop, mr. B.M.J. Pauw, mr. J.W.R. de Savornin Lohman (secretaris), P. van Tellingen, drs. A.H.A. Veenhof, Th. Westerwoudt, A.A.A.F. v.d. Wildenberg, G. van der Wulp.

4. CDA ONDER ÉÉN DAK

In dit laatste jaar voor de fusie is de actie gevoerd onder het motto "CDA onder één dak". De bedoeling was daarbij geld in te zamelen om een gezonde financiering van het nieuwe landelijke CDA-partijbureau mogelijk te maken, maar ook om de basis - het ledenbestand - van de partij te versterken. De actie werd in twee fasen uitgevoerd. De eerste in de periode december/januari, waarbij alle leden werden benaderd met de vraag:

- geef een financiële bijdrage
- werf minstens één nieuw lid
- noteer namen van personen die met het CDA sympathiseren.

Het afgeven van deze brief en het ophalen van het resultaat op vraag 2 en 3 werd in belangrijke mate door de plaatselijke afdelingen/kiesverenigingen/samenwerkingsverbanden gedaan. Veel vrijwilligers zijn daarvoor op pad geweest. Dat was - gelet op de politieke situatie van dat moment - niet altijd gemakkelijk. Het resultaat was als volgt:

- geldinzameling: f 450.000,--
- nieuwe leden : 4.975
- sympathisanten: ± 100.000.

In april startte de tweede ronde van de actie, gericht op twee categorieën:

- die leden, die in de eerste ronde geen financiële bijdrage hadden gegeven, werden nogmaals opgeroepen een kleine bijdrage ad f 10,-- te geven;
- de opgegeven sympathisanten werd gevraagd lid van het CDA te worden.

Ook ditmaal werd het leeuwendeel van de brieven door vrijwilligers aan de basis van de partij rondgebracht. Daarnaast zijn allerlei afdelingen in het kader van de actie met nog meer toegespitste ledenwerfacties gestart.

Het slot van de actie valt samen met het fusiecongres. In de maand oktober zal alle aandacht op ledenwerving worden gericht. De resultaten van de tweede ronde van de actie zijn zeer bevredigend. Ze zullen samen met de eerste resultaten van oktober bij de cijfers en aantallen, die eerder genoemd werden voor de eerste fase, worden opgeteld. Het totale resultaat zal op het fusiecongres bekend gemaakt worden.

De actie "CDA onder één dak" wordt uitgevoerd en gecoördineerd door een landelijke werkgroep, bestaande uit: drs. A.H.A. Veenhof - voorzitter, F.J.M. Jehee, C.J. Aafjes, drs. C. Dekker, mr. J.J.A.M. van Gennip, Th. Westerwoudt, Th.E.F. Niers, K.Z. Smith, mw. A.M.E.Chr.E. Nagel-Cornelissen, J. Kiers, H.F. Sleeuw, L.J.M. Hoogwegt, P.J. Koops, J. Zindel, mevr. mr. P. van Iersel-Pel.

5. RECHTSTREEKSE LEDEN

In de verslagperiode heeft het aantal rechtstreekse leden de 30.000-grens overschreden. Dit betekent o.a. een aanvulling conform de statuten van de vertegenwoordigers der rechtstreekse leden in het Dagelijks Bestuur van 2 naar 3, in het Algemeen Bestuur van 6 naar 9 en in het Congres van 140 naar 210. Het Dagelijks Bestuur heeft besloten de procedure voor de aanwijzing van de vertegenwoordigers der rechtstreekse leden, zoals die in de artikelen 11 en volgende van het Huishoudelijk Reglement staat vermeld, aan te passen gezien haar onwerkbare karakter in de huidige situatie en in de korte spanne tijds die nog rest. Het Dagelijks Bestuur stelde een nieuwe procedure vast waarbij een belangrijke rol wordt toegekend aan de besturen van de CDA-Kamerringen.

De thans in het Congres zitting hebbende 140 rechtstreekse leden zijn in de verslagperiode vier maal bijeen geweest. Op deze bijeenkomsten werd naast de politieke actualiteit gediscussieerd over de fusiebesluitvorming en over een aantal technische-organisatorische zaken. Ook hebben "de 140" op voordracht van het Dagelijks Bestuur de lijst van kandidaten vastgesteld, die namens de rechtstreekse leden zullen voorkomen op de CDA-lijst bij de eerstkomende Tweede Kamerverkiezingen.

Voorts hebben een aantal werkgroepen in de verslagperiode gefunctioneerd ter voorbereiding van de discussies op de bijeenkomsten van de "140" alsook ter ondersteuning van de inbreng van de rechtstreekse leden in Algemeen en Dagelijks Bestuur.

Per 31 juli 1980 hebben in het (in verdubbelde samenstelling functionerende) Algemeen Bestuur 12 rechtstreekse leden zitting, te weten: mw. N. Boonstra-Wijma, mw. H. de Boer-Van der Schaaf, J.M. Kwakkenbos, mw. H.M. Janmaat-

Abee, drs. H. Glimmerveen, dr. G.H. Jonkers, drs. J. Pleu-meekers, mr.dr. A. Postma, mr. R.E.J.M. van den Toorn, drs. A.H.A. Veenhof, drs. E.F.B. Verwoert, M.B.M.J. van Vlijmen. Hiervan hadden de heren Van den Toorn en Van Vlijmen tevens zitting in het Dagelijks Bestuur.

6. CHRISTEN-DEMOCRATISCH JONGERENAPPÈL (CDJA)

Het seizoen 1979/1980 werd voor het CDJA geheel beheerst door de discussie over de plaats en functie van de grondslag voor het CDJA, het politiek pamflet, waarin de visie van de jongeren wordt neergelegd over prioriteiten en oplossingen voor politieke vraagstukken, en de statuten voor de ene christen-democratische jongerenorganisatie. De grondslagdiscussie werd afgerond met een grondslag-verklaring en een definitieve versie van het grondslag-rapport "Heelmaken wat gebroken is", waarin de commentaren van de drie organisaties verwerkt zijn.

Het politiek pamflet is uitgebreid besproken op een aantal federatieraden en is behandeld door de ledenvergaderingen van ARJOS, CHJO en KVPJG en een vergadering van de rechtstreekse leden. De daar vastgestelde amendementen worden door het federatiebestuur besproken en in augustus zal op een besturenweekend de definitieve tekst worden vastgesteld. Over de statuten bestaat reeds overeenstemming.

Ook in het afgelopen jaar lag de nadruk in de organisatie van activiteiten en politieke beleidsbepaling nog bij de drie jongerenorganisaties, ARJOS, CHJO en KVPJG, hoewel meer en meer politieke uitspraken en standpuntbepalingen in CDJA-verband plaatsvonden. De groei naar eenheid is duidelijk waarneembaar.

Gezamenlijk werd een conferentie georganiseerd en vonden drie weekeinden plaats waarop de besturen van de drie organisaties uitgebreid met elkaar spraken.

In 10 provincies bestaat een CDJA-verband en in 99 plaatsen of regio's zijn CDJA-ers actief in een plaatselijk verband. Het bestuur van het CDJA was per 31 juli 1980 als volgt samengesteld: Johan de Leeuw (voorzitter), Wim van de Camp en Aat de Jonge (vice-voorzitters), Dirk Dekker (penningmeester), Pieter Gerrit Kroeger, Bernard Kerstens, Ria Oomen-Ruyten, Dik Koormans, Klaas de Vries, Ton Strien, Jan Smit en Alet ten Kate (leden), Rob van der Beeten, Jos van Ooyen en Ron Davids (adviseurs).

7. STICHTING STUDIECENTRUM CDA

Het bestuur van de Stichting Studiecentrum CDA, tevens overlegorgaan van de drie wetenschappelijke instituten, werd in de verslagperiode tot 1 januari 1980 voorgezeten door dr. E. Bleumink. Secretaris tot die datum was mw. E. Sleijser-Tegelaar. In het tweede deel van de verslagperiode fungeerde prof.mr. P.H. Kooijmans als voorzitter en drs. A.M. Oostlander als secretaris.

In de verslagperiode werden de volgende rapporten gepubliceerd:

"Vrede en Veiligheid" - bij de discussie rond de bewapeningsproblematiek heeft dit rapport een belangrijke rol gespeeld.

"Euthanasie" - het rapport introduceerde in CDA-kring een ander begrippengebruik rond het beschreven probleem.

"Agrarisch Grondbeleid"-met name de prijsvorming is in dit rapport aan de orde. Het kan worden beschouwd als een vervolg op het rapport "Grondeigendom en Grondbeheer".

Veel werk werd verzet voor de totstandkoming van het nieuwe Program van Uitgangspunten (voorzitter dr. J. Kremers, secretaris/rapporteur drs. H. Borstlap) en van het verkiezingsprogram '81-'85 van het CDA (voorzitter prof.mr. H. Franken, secretaris/rapporteur drs. A.M. Oostlander). Eerstgenoemd program is in definitieve vorm gereedgekomen. Het actieprogram is in concept in juli 1980 afgerond.

De volgende commissies zijn in het verslagjaar gestart: "Alternatieve Samenlevingsvormen" onder voorzitterschap van prof. P.L. Dijk en met dr. H.E.S. Woldring als rapporteur en drs. A.M. Oostlander als secretaris/co-rapporteur. Bedoeld is om de discussies binnen het CDA over dit onderwerp voort te zetten om zodoende tot goed gefundeerde beleidsrelevante uitspraken te komen.

"Herziening Belastingwetgeving" onder voorzitterschap van prof.dr. J.H. Christiaanse, secretaris drs. H. Borstlap. De huidige belastingwetgeving wordt in deze werkgroep doorgelicht op haar functioneren in deze tijd.

Mogelijk zijn de oorspronkelijke bedoelingen die aan de belastingwetgeving ten grondslag hebben gelegen inmiddels zo zeer uitgesleten dat herziening van het belastingstelsel overwogen moet worden.

"Sociale Zekerheid" onder voorzitterschap van J.P.M. Hendriks, secretaris/rapporteur drs. H. Borstlap. Aanleiding van deze studie is een groeiend onbehagen over het functioneren van de sociale zekerheid. De beheersbaarheid is in het geding. Er rijzen voorts vragen over het functioneren van de sociale zekerheid in de praktijk. Er is een groeiende spanning te signaleren tussen het functioneren van de staatkundige democratie en de verlangens die vanuit de sfeer van de sociale zekerheid worden geuit. "Ruimtelijke Ordening" onder voorzitterschap van de heer D. Rijnders, secretaris/rapporteur mw.mr. C. den Hollander-van der Ent. Deze werkgroep zal de mogelijkheden voor een christen-democratische benadering van dit, in vele gevallen ten onrechte als technisch beschouwd, gebied aan een nader onderzoek onderwerpen.

"Mediabeleid", onder voorzitterschap van mr.dr. P. Boukema, rapporteur dr. G.W. Noomen, secretaris drs. C.J. Klop. Na inventarisatie ten aanzien van ontwikkelingen van diverse technieken op dit gebied te hebben gemaakt, zal de betreffende commissie bouwstenen voor een te voeren christen-democratisch beleid aandragen. De technologische veranderingen op dit gebied blijken een belangrijke rol te spelen ten aanzien van de positie van de media en in sommige gevallen ook van het organisatieleven.

Middels startnotities is in het verslagjaar de start van een commissie "Welzijnsordening" voorbereid (secretaris/rapporteur drs. C.J. Klop).

Op verzoek van het Dagelijks Bestuur van het CDA is in aansluiting aan het rapport "Vrede en Veiligheid" en naar aanleiding van de in december 1979 gevoerde parlementaire debatten ten aanzien van dit vraagstuk een commissie "Bewapeningsvraagstukken" opgericht, onder voorzitterschap van prof.mr. A.M. Donner (rapporteur prof.mr. P.J. Teunissen, secretariaat J.P. van Rijswijk/drs. A.M. Oostlander). Deze commissie zal de vraagstukken rond de bewapening in het kader van het vredes- en veiligheidsbeleid bestuderen, teneinde daarover aan de discussies binnen het CDA een wezenlijke bijdrage te kunnen leveren.

In de verslagperiode werd het boek "De groei naar het CDA - momenten en impressies uit dertig bewogen jaren" geproduceerd door een projectgroep onder leiding van drs. C.J. Klop met als rapporteur drs. H. Borstlap.

Drs. C.J. Klop was bovendien redacteur van de brochure "Welzijnspolitiek", een uitgave van de Vereniging voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders.

Door het personeel van de instituten werd een groot aantal politieke adviezen uitgebracht (met name aan provincie- en gemeentebestuurders). Voorts traden zij veelvuldig als spreker in den lande op. Daarnaast werd door hen een aantal artikelen gepubliceerd.

De heer Klop trad op als adviseur in het bestuur van de CDA-bestuurdersvereniging en als secretaris van de redactie van Bestuursforum. De heer Oostlander was lid van de Equipe en van het Centraal Verkiezingscomité. Mevrouw Sleijser nam deel aan het CDA-Vrouwenberaad. De instituten werden in het CDA-bestuur vertegenwoordigd door de heer mr. F.A. Bibo.

De contacten met geestverwanten over de grens namen in het verslagjaar toe. Dit resulteerde o.a. in enkele spreekbeurten tijdens internationale ontmoetingen. Het verslagjaar kenmerkte zich door een groot aantal organisatorische en huishoudelijke activiteiten. Deze hielden verband met de naderende fusie en met de verhuizing naar een gemeenschappelijk pand.

8. VROUWENBERAAD

Het CDA-Vrouwenberaad ontwikkelde in het verslagjaar een groot aantal activiteiten. Eén van de belangrijkste gebeurtenissen in het afgelopen jaar was het in dienst treden op 1 januari 1980 van twee emancipatiewerkers, drs. P.A.M. Keyzer-Hooymans en L. Schneiders-Schönau, die samen één baan vervullen. Zij hebben de opdracht om werkzaamheden te ontwikkelen die zich richten op de emancipatoire aspecten van het politiek vrouwenwerk. Men denke hierbij aan het signaleren en het operationeel maken van het emancipatiebeleid dat door de overheid op gang wordt gebracht.

De sectie Vorming is op 20 september 1979 officieel geïnstalleerd met als voorzitter Truus Bot-Van Gijzen. De werkgroep Vorming ad hoc, die het vormingswerk voor het Vrouwenberaad heeft geïnitieerd, is met dankzegging opgeheven. De werkgroep vergaderde 3 maal en heeft zich ook twee dagen in retraite begeven om zich te beraden over haar toekomstige taak.

De sectie Buitenland vergaderde 6 maal in het afgelopen seizoen. Veel aandacht werd besteed aan zaken die zich afspelen in het Europees Parlement. Dit ter ondersteuning van onze vrouwelijke parlementariërs, mr. E. Boot en H. May-Weggen.

De discussienota "Het Gezin" blijkt een bestseller. De nota roept velerlei reacties op, waarbij vaak de verwachting wordt uitgesproken dat de neerslag van de discussie wordt omgezet in politieke programapunten.

Het landelijk bestuur van het CDA-Vrouwenberaad (i.o.) vergaderde 7 maal. De dagelijkse leiding ligt bij het Presidium, dat op 31 juli 1980 bestond uit A.L. van den Beld-Pott, mr. M. Bellingwout-Roodenburg, A. van Vliet-Boers en A.C. Westhoff-Hubée.

9. POLITIEK VORMINGS- EN SCHOLINGSWERK

In de verslagperiode werden de activiteiten opnieuw uitgebreid. Deze waren de volgende:

- 2 avonden-cursus voor eerste en vrijblijvende kennis-making met het CDA;
- basiscursus voor geïnteresseerde leden, beginners, die aan de hand van thema's gericht is op vaardigheidstraining en partij-organisatorische en politieke scholing;
- cursus bestemd voor het actieve kaderlid;
- studiedagen voor geïnteresseerden in bepaalde thema's;
- studiedagen speciaal voor vrouwen die de politieke scholingscursussen willen bijwonen;
- cursussen voor raadsleden en aspirant-raadsleden;
- cursus vergadertechniek voor vrouwelijke CDA-kaderleden;
- cursussen op diverse terreinen gegeven door regionale CDA-organisaties, welke landelijk worden gesubsidieerd;
- lesbrieven en documentaties.

Ongeveer 30 vormingswerkconsulenten geven het vormingswerk in de regio nog meer gestalte. Zij fungeren als vraagbaak, activeren het kader, organiseren aanvullende cursussen op het landelijk pakket en adviseren het stichtingsbestuur.

Tot dusver vindt het vormingswerk voornamelijk plaats door het bestuur van de stichting. Daar het bestuur van mening is dat een regionale aanpak - dichter bij de leden - tot betere resultaten zal kunnen leiden, werden de Kamerkringbesturen reeds bij het vormingswerk betrokken. Deze contacten zullen worden geïntensiveerd.

Het bestuur van de landelijke stichting wordt gevormd door 3 leden uit resp. ARP, CHU, KVF en 2 rechtstreekse leden. Door en uit het CDA-Vrouwenberaad is een adviserend lid aangewezen. Ook de medewerkers Vorming van de 3 bureaus wonen de vergaderingen bij met adviserende stem. Per 31 juli 1980 is de samenstelling van het bestuur: N. Schouten (voorzitter), mw.J.C.M. Demmers-Vriens (secretaris), prof.dr. E. Bleumink (penningmeester), mw.dr. A.J.M. Alkemade, drs. C. Bremmer, mw. H. Evenhuis-Van Essen, mw.mr. Th. Huberts-Pokkelman, ir. G.N. Kok, drs. A.G.W. Schapenk, drs. E.F.B. Verwoert, mw. A.M. Vollebregt, H. Lindenburg (ambtelijk secretaris).

10. CDA-BESTUURDERSVERENIGING

Energiebesparing

In de verslagperiode heeft de Vereniging van christendemocratische gemeente- en provinciebestuurders veel aandacht besteed aan energiebesparing als gemeentelijke en provinciale taak. De landelijke conferentie over dit thema, op 31 mei 1980 in 'Hoog-Brabant' te Utrecht, werd voorafgegaan door vergaderingen over energiebeleid en -besparing in diverse provinciale afdelingen en door een tweetal nummers van Bestuursforum (januari en april 1980) waarin verschillende aspecten van het thema werden behandeld.

Het programma van de conferentie, die werd bezocht door ruim 150 leden en belangstellenden, omvatte inleidingen over:

- het energievraagstuk, door dr. J.L.K.F. de Vries (planning-medewerker Koninklijke Shell-Groep, Londen);

- energiebesparing als gemeentelijke en provinciale taak, door I. van der Knaap (CDA-wethouder, Maassluis);
- voorlichting over energiebesparing in gemeente en provincie, door D.M. Boogaard (toen CDA-raadslid, Lelystad);
- CDA en energie(besparings)beleid, door drs. R.F.M. Lubbers (voorzitter CDA-Tweede Kamerfractie).

De conferentie werd geleid door ir. F.N. Sikkes, CDA-lid van gedeputeerde staten van Utrecht.

Welzijnspolitiek

In juni 1980 publiceerde de vereniging een omvangrijke brochure over "Welzijnspolitiek in gemeente en provincie", opgesteld door de Werkgroep welzijnsbeleid onder voorzitterschap van R.L.M.G. van Gestel. Deze brochure, waarin de CDA-visie op welzijn is verwoord en die onder meer een CDA-alternatief voor welzijnsplanning bevat, is toegezonden aan alle leden.

Studiedagen en cursus voor raadsleden

De jaarlijkse studiedag voor gemeente- en provinciebestuurders, georganiseerd door de Stichting politiek vormings- en scholingswerk CDA in samenwerking met de vereniging, op 3 november 1979 in Utrecht, was gewijd aan de verkeersveiligheid. De inleidingen werden gehouden door mevr. V.I. van der Does-Enthoven, bestuurslid van de Nederlandse Vereniging bescherming voetgangers, en drs. H.C. Knoppers, burgemeester van Ommen. De deelnemers aan de studiedag (een vervolg op het themanummer van Bestuursforum, maart 1979, over verkeersveiligheid) deden de uitspraak "dat het dringend noodzakelijk is, dat in het CDA binnen afzienbare tijd een fundamentele visie met betrekking tot verkeer en vervoer wordt ontwikkeld".

Eveneens in samenwerking tussen het vormingswerk en de vereniging is ook in het seizoen 1979/1980 de CDA-cursus voor raadsleden gehouden, en wel in acht plaatsen.

Een nieuw initiatief was de bijeenkomst op 5 juni 1980 in Utrecht, belegd door de vereniging en het CDA-Vrouwenberaad ten behoeve van statenleden en provinciale contactpersonen van het vrouwenberaad, over provinciale ondersteuning van vrouwenemancipatie. Deze bijeenkomst bleek duidelijk in een behoefte te voorzien. Het onderwerp werd ingeleid door mevr. J.G. Kraaijeveld-Wouters, staatssecretaris van CRM.

Afdelingsactiviteiten

De onderwerpen waaraan de meeste afdelingsvergaderingen werden gewijd waren: ruimtelijke ordening en volkshuisvesting, energiebeleid en -besparing, bestuurlijke reorganisatie en gemeentelijke herindeling, welzijnsbeleid en cultuurpolitiek.

Bestuursforum

Naast de reeds genoemde nummers over energiebesparing verscheen in 1980 een themanummer over "samenhangend beveiligingsbeleid" (politie, brandweer, BB, enz.) en in november 1979 een speciaal nummer ter ere van mr.dr. C.Ch.A. van Haren, de nestor onder de christen-democratische schrijvers over gemeenterecht en -beleid, die ons op 20 januari 1980 ontvallen is.

